

MATTI VANHANEN

**KRIISIEN
KESKELLÄ**

NÄKYMÄ VALTIOJOHTAMISEN
TODELLISUUTEEN

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

© Matti Vanhanen ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

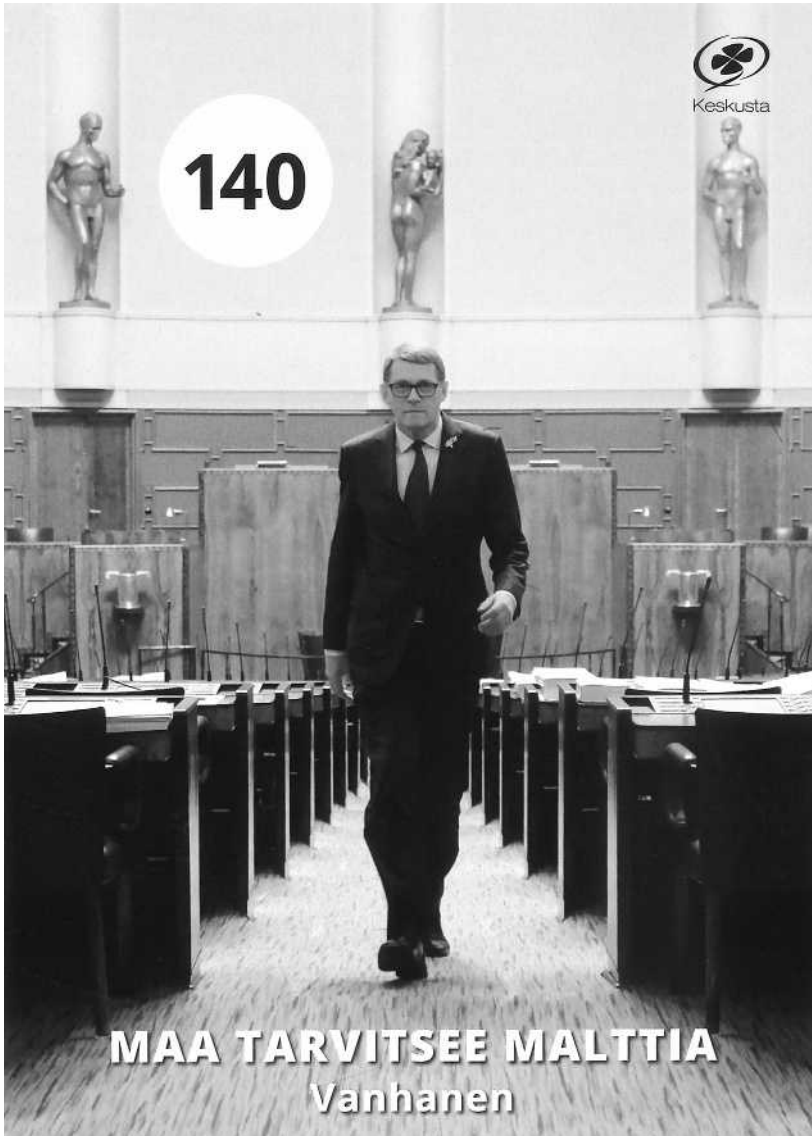
ISBN 978-951-1-49441-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

SISÄLLYS

Kriisien aika	7
OSA I	13
Päiväkirja – Antti Rinteen hallituksen alku ja ero	15
OSA II	59
Korona muutti suunnitelmat	61
Päiväkirja – ”Uusi influenssa Kiinasta, tiedot epäselviä”	63
Rauhiolta viesti: ”Vierasryhmiä rajoitettava”	79
Päiväkirja – Kaikki huomio virukseen	81
OSA III	139
Valtiovarainministerinä ja pääministerin sijaisena ...	141
Päiväkirja – EU:n elvytyspaketti tuli käsiin	144
”Taudin pitäminen hallinnassa on lähiaikojen parasta talouspolitiikkaa”	148
Päiväkirja – Takaisin puhemieheksi	169
OSA IV	195
Sota ja ”prosessi”	197
Päiväkirja – Ukrainalaisten kärsimysten varjossa	200
En kaataisi vaikeuksia edeltäjän niskaan	321

Eduskuntavaaleissa 2019 vaaliteemani oli "Maa tarvitsee malttia". Tulin valituksi eduskuntaan, mutta odotukset eivät vaalien jälkeen olleet kovin suuret.
(Tiina Kemilä)

Kriisien aika

Ambulanssi haki minut kesken avaustilaisuutta. Ei lähtenyt hyvin liikkeelle tämä luultavasti viimeinen eduskuntavaalikampanjani.

Vuosien ajan olin järjestänyt Matin päiväksi 24.2. tärkeän vaalivilaisuuden. Näin myös nyt vuoden 2019 eduskuntavaaleissa. Vaalit oli aiemmin järjestetty maaliskuussa, joten Matin päivä käynnisti vaalityön loppusuoran. Saatuaani läpi ehdotukseni vaalipäivän siirtämisestä huhtikuulle aurinkoisempiin säihin, nimipäivä toimi kampanjalle mainiona aloituksena. Nyt tilaisuus oli järjestetty Espoon Leppävaaran Sellon suureen ostoskeskukseen ja sen avoimeen tilavaan aulaan. Sen jälkeen olisi ollut vielä kolme tilaisuutta samalle päivälle muualla vaalipiirissä. Paikalla oli myös muita etenkin espoolaisia ehdokkaita. Yleensä aina Leppävaarassa julkisiin tilaisuuksiin tulee myös ihmisiä muistelemaan lapsuuteni aikaa tässä lähellä. Aloitinhan koulutaipaleeni Laajalahden kansakoululla puolentoista kilometrin päässä Sellosta, ja perheemme asui Ruukinrannassa vuosina 1958–63.

Tällä kertaa en ehtinyt tavata ihmisiä kovin pitkään, kun alkoi tuntua omituiselta. Koetin aluksi saada sen ohi käymällä istumaan. Oli vaikea keskittyä ihmisten puheisiin. Verraten nopeasti paikalliset järjestäjät huomasivat, että kaikki ei ole kohdallaan. Kerroin, että huimaa. Jälkeenpäin kuvailivat, että kalpenin. Järjestäjät soittivat ambulanssin paikalle, ja jonkun ajan päästä ystävällinen joukko tuli hakemaan minut. En muista, haettiinko minut paareilla, pyörätuolilla

vai talutettiin, mutta aika pian olin ambulanssin kyydissä matkalla kohti Jorvin sairaalaa.

Sairaalassa ei löytynyt mitään erityisempää, joten pääsin muutaman tunnin päästä pois. Vaalikampanjan avaus pääsi ainakin otsikoihin: kaikki tiesivät, että ambulanssilla mentiin. Ei välittynyt kuvaa parhaissa voimissaan olevasta ehdokkaasta. Lopulta sainkin vain yli 5 000 ääntä ja menetin toisen puolen kannatuksestani. Terveyden pettäminen tuskin oli siihen ainoa syy.

Minulla oli jo aiemmin todettu useampi sydämen rytmihäiriö, jotka oli korjattu sähköisesti. Suoraa yhteyttä huimauksella ei tähän välttämättä ollut. Pikemminkin edellisviikon keuhkoputkentulehdus saattoi yhä vaikuttaa. Lääkärin kanssa oli jo puhuttu, että sydän kannattaisi leikata ja vaihtaa läppä. Se oli tulossa kesällä eteen.

Vaaliteemanani oli ”Maa tarvitsee malttia”. Se oli viesti kärjistävää keskustelukulttuuria vastaan. Tiesin kyllä, että ympäri maailmaa kasvava populistinen liikehdintä saa kannatusta myös Suomessa, ja vetoaminen keskittien sovinnollisuuteen ei tätä liikehdintää tyydytä. Halusin kuitenkin pieneltä osaltani jättää muistijäljen siitä, että vuonna 2019 kaikki eivät kannattaneet kärkevää ja yksinkertaistavaa populismia. Päätösten taakse on saatava enemmistö – joskus laajakin enemmistö – ja päätökset pitää saada myös toimeenpantua. Se vaatii kompromisseja, niin tylsää kuin se monien mielestä onkin.

Vaaleissa Juha Sipilän hallitus kärsi tappion. Siniset putosivat lähes 20 edustajan puolueesta nollille, ja myös keskusta menetti paljon paikkoja saaden 31 edustajaa. SDP nousi niukasti Antti Rinteen johdolla suurimmaksi puolueeksi 40 paikalla. Kokoomus (38 paikkaa) ja oppositioon pari vuotta aikaisemmin siirtyneet perussuomalaiset (39 paikkaa) olivat aivan kannoilla.

Historiamme oli näyttänyt useasti, että tällaisessa tilanteessa syntyy sinipunainen hallituksen runko SDP:n ja kokoomuksen varaan, mutta nekin olisivat tarvinneet nyt liittolaisia yli 20 edustajan edestä. Oma arvioni on se, että päättyneen kauden kärjistynyt asetelma opposition SDP:n suunnalta ja toisaalta talouspolitiikassaan oikeiston suun-

taan vähitellen siirtyneiden perussuomalaisten (ps.) yhä kärjekkäämpi politiikka olivat aivan liian kaukana toisistaan. Samalla kokoomus (kok.) oli talouspolitiikassaan ja osin myös arvokysymyksiä heijastavassa puheessaan asteittain siirtynyt oikeammalle, kun taas SDP painotti aikaisempaa vasemmistolaisempaa politiikkaa. Sinipunaista yhteyttä ei enää kyetty rakentamaan. Kukaan ei arvannut eron kasvaneen niin suureksi, että neljä vuotta myöhemminkin sinipuna muodostuisi mahdottomaksi.

Keskustan puoluejohdossa tai eduskuntaryhmässä ei ollut vaalitappion jälkeen intoa ryhtyä rakentamaan tasapainoa hallitukseen. Mutta eri vaiheiden jälkeen ja Antti Rinteen voimakkaasti vedottua keskusta lähti Säätytalolle neuvottelemaan. Paperit meillä oli valmiina ja kunnossa jo edelliskauden jäljiltä. Ilman meitä vaalivoittajtkaan eivät kyenneet kokoamaan enemmistöhallitusta. Keskusta on tottunut kantamaan vastuuta maasta, ja ajatus poliittisesta umpikujasta vaalituloksen seurauksena tuntui vakaina aikoina järjettömältä.

Julkinen talous oli keskustan ja Sipilän johdolla saatu asteittain tasapainottumaan vuosikymmenen kestäneen alijäämän jälkeen. Taloussuunnittelun pohjana oli perusura, joka kestäisi pieniä määrärahojen pysyviäkin lisäyksiä, kunhan samalla päätettäisiin selkeistä ja riittävästä työllisyyttä parantavista rakenteellisista toimita. Maailmantilanne sittemmin mullistui, ja tämä lähtökohta usein unohdetaan. Rinteen–Marinin hallitus ei lisännyt pysyviä menoja kuin alle kahdella miljardilla ja teki työllisyyttä parantavia päätöksiä. Työllisyysaste nousikin lähes 75 prosenttiin. Arvelen, että muutamaa vuotta aiemmin siihen ei olisi kukaan uskonut. Ilman tulevia kriisejä keskustelu taloudesta olisi ollut ja olisi nyt jälkikäteenkin toisenlaista. Mutta kaikki ei aina mene, kuten paperilla on suunniteltu. Ei ollut kevään auringossa aavistustakaan, että kohta iskee pandemia kymmenien miljardien kustannuksineen ja sen perään Venäjän meillemkin tavattoman kalliiksi käyvä sota. Korkeaksi saatu työllisyysastekaan ei uusissa olosuhteissa kyennyt pitämään valtiontaloutta tasapainossa. Säätytalolla sovitusta ja pitkään väännetystä kehyksestä piti koronan myötä väliaikaisesti luopua.

Mutta näistä kriiseistä ei keväällä 2019 Säätytalolla tiedetty, saati sitten neuvoteltu.

***

Toukokuuhun tultaessa huomasimme keskustassa olevamme jälleen kerran yksi tulevista hallituspuolueista, ja päätin ryhtyä kirjoittamaan päiväkirjaa tästä viimeisestä kaudestani.

Kirjani muodostuu pääosin päiväkirjastani eduskunnan puhemiesajaltani. Ryhtyessäni kirjoittamaan päiväkirjaa taustalla oli ajatus avata puhemiesinstituution roolia ja merkitystä arkisen työn näkökulmasta.

Vaiherikkaan vaalikauden aikana olin kuitenkin vuoden myöskin maan hallituksessa valtiovarainministerinä. Tuolloin vapaa-aikani kului taloni rakennuspuuhissa, eikä intoa ja aikaa riittänyt päiväkirjan pitämiselle. Palattuani taas eduskuntatyöhön olin päässyt muuttamaan uuteen kotiin, joten aloitin päiväkirjan kirjoittamisen uudestaan.

Tähän kirjaan olen koonnut erikseen muistelot vuoden hallitustyöskentelystä. Se täydentää kriisien värittämän vaalikauden kokonaiskuvaa.

Päiväkirjat julkaisen lähes sellaisinaan. Kirjoitusvirheitä olen korjannut, osaa merkinnöistä supistanut ja lyhentänyt melko paljonkin ja olen jättänyt jotain yksityistä pois. Diplomaattien kanssa käytyjä keskusteluja olen leikannut tai poistanut kokonaan. Sulkuihin olen lisännyt joitain taustoittavia selvennyksiä.

Mietin pitkään, onko sopivaa julkaista muistelmateosta ja päiväkirjamerkintöjä näin pian tapahtumien jälkeen. Se, mitä olen jättänyt päiväkirjaan henkilökohtaisista keskusteluista muiden päättäjien kanssa, on harkittua. Ratkaisua helpotti se, että muutkin keskeiset kirjassa esiintyvät päättäjät ovat siirtyneet syrjään valtion johtotehtävistä. Kirjan aikajänteen tapahtumista on julkaistu jo paljon kirjoja ja artikkeleita – usein nimettömien lähteiden taakse piiloutuen. Kerron päiväkirjassa myös puheluista ja niiden sisällöstä. Eri toimijat ovat soittaneet puhemieselle – eivät yksityishenkilölle – ja usein heillä on

ollut pyrkimys vaikuttaa valtiolliseen päätöksentekoon. Kokonaiskuvan hahmottaminen paikoin hyvin kiistanalaisistakin mutta tärkeistä vuosista 2019–2023 edellyttää sitä, että eri toimijoiden näkökulmat ja motiivit tulevat laajasti valaistua. Tähän mennessä varsinkin Nato-jäsenyyteen liittyvistä tapahtumista on kirjoitettu useampikin päätöksenteon keskellä olleiden haastatteluihin perustuva kirja, joten en koe olevani yksin ajan muistelijana. Mutta myös korona-aika vaatii laajaa läpivalaisua. Aikanaan tutkijat käyttävät ristiin eri lähteitä ja lähdekritiikkiä, ja vasta niiden kautta syntyy kokonaiskuva.

Puhemies ei saa osallistua täysistuntojen keskusteluihin, ja lähtökohta on, että hän ei muutoinkaan ota kiistanalaisiin poliittisiin kysymyksiin kantaa. Päiväkirja onkin toiminut varaventiilinä aiheisiin, joihin olisi tehnyt mieli sanoa jotain.

Halusin kirjalla avata myös puhemiehen asemaa ja instituutiota – vähän sivussa, mutta silti aivan keskellä, kun jotain tapahtuu. Puhemiehen huone on eräänlainen läpikulkupaikka. Puhemies ei ota asioihin kantaa, mutta tietää mitä on meneillään. Kriisien ja vaikeiden tilanteiden hoidossa tulevienkin päättäjien on hyvä nähdä, miten nyt toimittiin, missä onnistuttiin ja missä epäonnistuttiin. Jokainen puhemiehenä toimiva työskentelee eteen tulevissa tilanteissa omalla tavallaan ja tyylillään.

Tärkeä syy päiväkirjojeni julkaisemiseen on se, että lasken pandemian ja Venäjän Ukrainassa käynnistämän sodan edellyttävän (ja edellyttäneen) poikkeuksellisia toimia. Kriisiasteikolla arvioin ne vakaviksi, mutta en kuitenkaan kriittisiksi. Päiväkirja avaa tulevillekin päättäjille eri instituutioiden rooleja kriiseissä, oli sitten kyseessä luonnononnettomuus tai konflikti omilla rajoillamme. Jossain vaiheessa maailma kohdannee myös jonkin hyvin vaarallisen ja tarttuvan kulkutaudin, jonka edessä on alkuvaiheessa yksinkertaisesti vain eristäydyttävä, eikä aikaa toimintastrategian laatimiseen ole tuhlettavaksi. Myös luonnononnettomuudet tai sota ovat mahdollisia. Päättäviin asemiin nousevien on hyvä miettiä etukäteen, miten toimisi, jos tilanne osuisi kohdalle.

Kirjaa kootessani pidin mielessä, että kokemani palaverit ja neuvottelut olivat sittenkin vain yksiä tuhansien muiden joukossa; pidettiin paljon kokoontumisia ja kirjeenvaihtoa, joissa en ollut mukana. Näihin osallistuneiden näkökulma jää myös odottamaan julkaisuaan.

Ensimmäiset puoli vuotta kauttani hallitsi kaksi suurta leikkausta ja niistä toipuminen, uuden Antti Rinteen hallituksen syntyminen, keskustan puheenjohtajan vaihdos puoluekokouksineen, Antti Rinteen ero pääministerin paikalta ja Sanna Marinin nousu pääministeriksi, eduskuntatyön uudistamisen takkuilu ja Syyrian sota. Kaiken ohessa suunnittelin uuden talon rakentamista ja valmistauduin myymään vanhan taloni.

Huomaan, että sairauslomieni aikoihin en seurannut enkä osallistunut kovin tiiviisti mielenkiintoisimpiin tapahtumiin. Juha Sipilän seuraajan valinta keskustan puheenjohtajaksi tuntuu päiväkirjoissa menevän ilmoitusasiana, enkä myöskään täysin hahmottanut Antti Rinteen eroon johtaneiden tapahtumien merkityksellisyyttä. Puhe mies ei ole aina kaiken ytimessä.

OSA I

Päiväkirja – Antti Rinteen hallituksen alku ja ero

28.5.2019

Aamulla tontin lohkomisessa. Kiersimme tontin rajat maanmittarin sekä myyjien Riitta ja Kirsti Nissin kanssa. Nykyajan satelliittitekniikka on upeaa. Työ oli tunnissa valmis ja rajapyykit löysivät paikkansa siten, että lohkottavan tontin kooksi tuli 15 005 neliometriä. Tontin nimeksi ilmoitin Sintola. Se on isäni kotikylän nimi Karjalan Vuoksenrannassa. Samalla saimme satumalta paikalle Nurmijärven Sähkön edustajan, jonka kanssa sovittiin, mihin yhtiö vetää kaapelin, ja kaikki naapurit olivat linjan hyväksymässä.

Aamu oli hyvä paussi hallitusneuvotteluihin. Niitä oli käyty jo kohta kolme viikkoa 8.5. alkaen. Koetan myöhemmin kirjoittaa, minkälaisen pohdinnan ja asetelman kautta olimme yllättäen Säätöyhtiöllä. Pyysin päästä taustavaikuttajaksi. Luin tekstiluonnoksia ja sparrasin työryhmissä olleita edustajiamme. Tätä roolia esitin Sipilälle, kun hän kysyi, mitä ajattelen tehtävästäni Säätöyhtiöllä. Aika pian sen jälkeen 14.5. sain kesken ryhmäkokoustamme tekstiviestin sydänlääkäriltä kiireellisestä puhelusta. Hän kertoi, että kuva kertoo muutoksesta munuaisessa, ja esitti, että tulen käymään perjantaina ja varataan aika maanantaina urologille.

Makasin perjantaina Meilahdessa sydämen ultrakuvauksessa, kun kaksi muutakin lääkäriä tulivat huoneeseen ja kertoivat, että munuaisessa on syöpäkasvain, joka pitää poistaa. Ja että se on viisainta tehdä ennen sydänleikkausta. Maanantaina uro-

logi, kirurgi Harry Nisen, näytti kuvaa ja luonnehti kahta suu-rehkoa palloa syöväksi, joka hoidetaan leikkaamalla. Leikkauspäiväksi sovimme 14.6.

Hallitusneuvottelujen aikana en kertonut tästä eduskuntaryhmässä, koska en halunnut, että se olisi vaikuttanut tunnelmaan.

Tänään ensimmäisen kerran tuntui, että hallituksen muodostaminen onnistuu. Murheena on ollut, miten työllisyysasteen tavoite saadaan kirjoitettua niin vahvaksi, että se ehdollistaa ja mahdollistaa lisämenot. Jos työllisyysaste säilyisi nykytasolla, olisi julkinen talous vuonna 2023 alijäämäinen lähes 2 miljardin euron verran. Jos se saadaan nousemaan 75 prosentin tasolle, ollaan tasapainossa. Veronkorotuksista saatava 700 miljoonaa euroa ei ole siis mikään ratkaisu tasapainon saavuttamiseksi tai vastaus vähän yli miljardin euron lisämenoihin.

Illalla otin suunnittelemani paussin Säätytalolta ja osallistuin Lepsämän kyläkävelyyn, jonka Pentti Lahdenvuo veti totutulla ja elävällä tyylillään.

31.5.2019

Helatorstain jälkeen perjantaina hiotaan loppuriitoja. Yksi niistä koskee SDP:n vappusatasta, jossa demarit yrittävät loppuvaiheen iltalypsyä. Juha (Sipilä) oli jo kurkkuaan myöten täynnä paineesta kasvattaa menoja. SDP:llä on kova tarve saada joku summa kaikille 1 400 euron kuukausieläkkeeseen asti. Arvelin, että lopulta heille on parempi, että lasketaan, mihin määrärahalisäyksissä sovittu 183 miljoonaa euroa yltää alapäästä siten, että summa on kohtuullinen. (Eli budjetin lisäyksistä sovittaessa oli sovittu, että eläkkeisiin voidaan lisätä 183 miljoonaa euroa, mutta ei ollut sovittu, miten korotukset tehdään).

Juha tuli palaverista ja ilmoitti, että tarttuivat siihen.

4.6.2019

Hallitus syntyi viikonloppuna ja huomenna pitää saada päätös puoluevaltuustostamme. Aamulla kävin Keravalla Alfa-tv:ssä. Sieltä kysyivät jokin aika sitten kiinnostustani vetää heillä ajankohtaisohjelmaa. Vastasin harkitsevani, jos se sopii tulevaan rooliini. Sainoin, että en ryhdy toimittajaksi vaan voisin ajatella ”luennoitsijan” roolia. Teimme aamulla kylmiltään tunnin koe-nauhoituksen. Jo nauhoituksen jälkeen sanoivat, että heidän kannaltaan asia olisi selvä. (Alfan omistusrakenne oli herättänyt oudoksuntaa, kuten myös heidän sitoutumisensa journalistisiin kriteereihin. Sain vakuutuksen, että yhtiö ei puutu ”luentojeni” sisältöön, aiheisiin tai ehdottamiini haastateltaviin. Saan toimia täysin itsenäisesti. Televisiojaksoista tuli minulle kaipaamani tapa osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ajautumatta hallitus–oppositio -väittelyyn.)

5.6.2019

Puoluevaltuustossa porukka oli tyytyväinen sisältöön. Meillä oli kymmenen kynnyskysymystä, ja olimme päättäneet, että niiden kaikkien pitää toteutua. Kynnyskysymykset olivat Säätytalolla listana kokoushuoneessamme, ja sitä mukaa kun niihin oli saatu ratkaisu, vedettiin tussilla merkki kohdan perään. Henki Säätytalolla oli viikkojen ajan se, että meidän ei ole mikään pakko osallistua hallitukseen. Se auttoi linjan pitämisessä vahvana. Monet puolueessa olisivat olleet tyytyväisiä lepovuoroon hengellä, että antaa vaalivoittajien näyttää. SDP halusi hallitukseen, kuten myös muut kolme puoluetta. Puoluevaltuustossa kaikkien mielissä taisi jo pyöriä, keitä ovat tulevat ministerit.

Jossakin aiemmassa vaiheessa Juha kysyi, haluanko jonkin ministeripaikan. Vastasin, että en, vaan puhemiehen tehtävä kiinnostaa. Ministerien pitää olla täysillä kesällä alkavan EU-puheenjohtajavaiheen mukana, eikä siihen sairaslomalainen sovi. Tätä perustelua en Juhalle heti kertonut.

6.6.2019

Tapasimme Brexit-neuvottelija, ranskalaisen Michel Barnierin. Hän esitti havainnollisesti, miten unionin painoarvo alenee brittien lähtiessä. Nyt olemme vielä taloudeltamme maailman suurin. Brexit pudottaa meidät USA:n alapuolelle, ja vuonna 2030 olemme kolmannella sijalla Kiinan ja USA:n jälkeen. Seuraavina vuosikymmeninä Intia ajaa ohitsemme. Barnierin tunnen pitkältä ajalta, ja hän on oikea ihminen puolustamaan yhteismarkkinoiden etua Brexitin ehdoissa.

Yksittäisistä jäsenmaista vuonna 2016 Saksa, Britit, Ranska ja Italia olivat selkeästi kahdeksan maailman suurimman talouden joukossa. Vuonna 2050 Saksa on enää ainoa tuohon joukkoon kuuluva sijalla 7.

Barnierin kuvaus brittien mahdollisuudesta saada järkevä sopimus oli melko masentava johtuen päätöksistä, joita britit ovat tehneet kelpaamattomista vaihtoehdoista.

7.6.2019

Kokoomus protestoi puhemiesvaalissa. Kalle Jokinen ja Peteri Orpo kävivät erikseen vakuuttamassa, että siinä ei ollut mitään henkilökohtaista. PS:n Ville Tavio ja varapuhemies Juho Eerola taas kertoivat äänestäneensä minua. Sainoin, että heillä olisi ollut suurempi moraalinen oikeus protestoida. Kokoomus oli vaalien jälkeen sanonut kannattavansa vanhaa käytäntöä, jossa hallituksen toiseksi suurin puolue saa puhemiesvaalissa 141 ääntä, tyhjiä ääniä oli 39 ja lisäksi muutama hajaääni. Vanha perinne lopulta toteutui – keskusta oli hallituksen toiseksi suurin puolue).

Onhan selvää, että enemmistöhallitus ei voi antaa eduskunnan johtoa opposition käsiin. Pyysin maanantaiksi pitkän listan virkamiehiä raportoimaan käytännöistä ja ajankohtaisista talon asioista.

Puhemiesvaali suoritetaan eduskunnassa ilman puheita ja ehdotuksia valittavasta. Edustajat kirjoittavat ajattelemansa nimen äänestyslappuun. Sen puolueen eduskuntaryhmä, jolle puhemiehen paikka on sovittu, ilmoittaa ehdokkaastaan hiljaisuudessa muille ryhmille, ja näin tieto ehdokkaasta kiertää. Valituksi tullakseen puhemiehen on saatava enemmistö äänistä. Kymmenkunta vuotta sitten tulkintaa piti täsmentää, kun Sauli Niinistö sai alle sata ääntä. Silloin tulkinnaksi tuli, että riittää, kun henkilö saa yli puolet hyväksytyistä äänistä – eli tyhjiä ääniä ei laskettu. Perinne on siis ollut, että puhemiehen paikka hallitusneuvotteluissa on sovittu hallituspuolueista toiseksi suurimmalle puolueelle. *i.* varapuhemiehen paikan saa eduskunnan suurin ryhmä ja toisen varapuhemiehen paikan kolmanneksi suurin ryhmä. Siksi paikat menivät keskustalle, sosialidemokraateille ja perussuomalaisille. Kokoomus jäi tällä kertaa ilman.

Valitsin Jari Flinckin erityisavustajakseni ja pyydän ulkoministeriöstä Pirjo-Liisa Heikkilää kansainvälisten suhteiden avustajaksi.

10.6.2019

Aamulla ensin puhemiehen sihteeri Sirpa Tainio ja eduskunnan pääsihteeri Maija-Leena Paavola. Sitten hallintojohtaja Pertti Rauhio, henkilöstöasioiden Pilvi Penttinen, budjetista Inka Luukko, kiinteistöistä Ilona Nokela, autonkuljettajat Mika Korva, Sami Kollanus, Veikko Kelämäki, Hannu Krigsholm ja Tuomas Mattinen. Tiedotuspäällikkö Marjo Timosen kanssa keskustelin käytävällä.

Puolen päivän aikaan kävin HUSissa ja tapasin sairaanhoitajan, nukutuslääkärin, kirurgin ja fysioterapeutin. Käytiin tuleva leikkaus ja toipuminen läpi. Kirurgi kertoi riskit, joista suurin liittyi sydämen ahtaumaan.

Iltapäivällä Etelä-Korean presidentti Moon Jae-In kävi eduskunnassa kaikkien valtiovierailun protokollakuvioiden säästä-

mänä. Eniten keskustelimme Koreoiden välisestä suhteesta. Moon on ollut aiempia presidenttejä halukkaampi rakentamaan yhteyttä Pohjois-Koreaan.

13.6.2019

Leikkaus on huomenna. Viikko on ollut sisäänajoa uuteen tehtävään. Tiistaina Paasikivi-seurassa antoivat Erkki Tuomiojan ja Katariina Enäjärvi-Miininin johdolla onnittelulahjana päiväkirjan. Erkki toivoi, että ryhtyisin kirjoittamaan puhemieskaudesta. Lupasin ryhtyväni.

Heidi tuli mökiltä saattamaan huomenna leikkaukseen.

17.6.2019

Leikkaus oli pitkä, kesti kolme ja puoli tuntia. Jokin verisuoni oli kärsinyt, ja verta oli jouduttu antamaan paljon. Perjantaista on aamun jälkeen vain hataria tilannekuvia. Yksi on se, että Heidi oli illalla lähtiessään ottanut valokuvan. Mitään en muista, mistä minun kanssani oli juteltu. Lauantain jälkeen minut siirrettiin teholta osastolle, jolloin nousin seisomaan. Nyt jo käyn kävelemässä käytävällä, ja sain talolta kuljettajan tuomana postia. Heidi on viettänyt päivät kanssani.

18.6.2019

Kotiuduin. Tulin iltapäivällä neljäksi kotiin, mutta menimme Heidin kanssa käymään Königstedtissä eduskuntaryhmän vetäytymiskokouksessa. Halusin kertoa työtovereille, mitä oli tehty. Ennen leikkausta olin melko hiljaa, nyt kerroin kevään kulun. Tervehdyksen jälkeen palattiin kotiin. Tästä alkaa lepo, torstaina mökille.

24.6.2019

Kirurgi Harry Nisen lähetti tekstiviestin (oli yrittänyt kahdesti soittaa). ”Hei, patologi varmisti munuaisyöpädiagnoosin.

Kirkassoluinen gradus 3. Ei lisähoitoja. Seuranta kuvauksilla määräajoin n. 10 vuotta. Tarkemmin 3 kk kontrollin yhteydessä.”

En hetkeäkään viimeiseen kuukauteen epäillyt, etteivätkö lääkärit tiedä tarkalleen, mitä pitää tehdä. Huolta aiheutti se, mille lääkäritkään eivät voi mitään. Patologin lausunto oli viikkojen jälkeen helpottava: ”Ei lisähoitoja.” Ei merkkejä syövän leviämisestä poistetun munuaisen ulkopuolelle. Juhana oli mökillä mukana ja kuuli tiedon heti. Annastiinalle ja äidille soitin, veljet saivat tiedon tekstiviestinä. Heidi ihmetteli saunaranan terassilla, että miksen tuuleta. Vastasin, että en voi hyppiä.

26.6.2019

Palasin Klaukkalaan ja sain tikit terveystieteiden keskuksessa pois. Olo on kohentunut. Menen aamulla vetämään puhemiesneuvoston aamukoulun ja pidän yhdelle edustajalle puhuttelun kielenkäytöstä.

27.6.2019

Hallitus selvisi eilen hyvin EU-puheenjohtajakauden keskustelusta. Tulee puolivuotiskausi, johon pystyy varautumaan, mutta yhtä lailla jakso saattaa täytyä yllätyksistä. Tänäpäin hallitus joutuu tulilinjalle Isis-leireillä olevien suomalaisten tulevaisuudesta. Keskustelu käy julkisuudessa kierroksilla. Joutuvat nojaamaan vastauksissaan oikeusvaltioperiaatteeseen. Kansalainen on kansalainen. Mahdolliset rikokset on tutkittava ja rangaistava, mutta lapsia ei voi erottaa vanhemmistaan noin vain. Lopputuloksen on oltava yksilökohtainen – ei massapäätöstä.

Hallituksella ei ole teeman kanssa helppoa. Huomasin sisäministeri Maria Ohisalon (vihr.) antaneen julkisuudessa lausunnon, jolla hän selvästi haki humaania profiilia, mikä saattaa aika pian törmätä siihen, että oikeusvaltiossa päätökset tehdään pykäliin perustuen, eikä hallituksella ole mahdollisuutta

10.6.2019. Etelä-Korean presidentti Moon Jae-in vieraili eduskunnassa tavaten puhemiehistön ja eduskuntaryhmien edustajat. Useimmiten valtiovieraat, jotka vierailevat presidentin, pääministerin tai eduskunnan kutsusta tapaavat kaikkien kolmen instituution edustajat. Tämä keskustelu järjestettiin puhemiesneuvoston huoneessa. (Hanne Salonen / Eduskunta)

oikoteihin. Jari (Flinck) kertoi, että vaalien jälkeen eduskunta oli väliaikaisella hallinnolla tehnyt päätöksen, jonka mukaan puhemiehellä ei ole enää kv-avustajaa. Rahakysymyshän se ei ole, koska avustaja on aina ollut ulkoministeriön virkamies,

jolle palkka maksetaan joka tapauksessa, eikä hänen tilalleen UM:ssä oteta ketään. Jari oli hoitanut asian kuntoon.

Rakennuslupapäätös tuli!! Arkkitehti Pirjo Sanaksenaho oli laatinut suunnitelman meidän luonnostemme pohjalta. Kävin tontilla. Sähköyhtiö veti sinne jo maakaapelia. Olin pyytänyt, että Elisa vetäisi samaan ojaan nettikaapelin, mutta vastaus oli, että Elisa aikoo purkaa kuparijohtonsa Kössintien alueelta. En ryhtynyt väittelemään. Hankkikoot asiakkaansa Amerikasta.

Tapasin eilen varapuhemiesten (Tuula Haatainen SDP ja Juho Eerola PS) ja pääsihteeri Paavolan kanssa edustaja Juha

Mäenpään (PS) yhdessä ryhmäjohtaja Ville Tavion (PS) kanssa. Mäenpää käytti istuntosalin puheessaan termiä ”vieraslaji”. Ounastelin, että syyttäjä arvioi syytekynnyksen ylittyvän. Tätä en kertonut, vaan pääsihteeri ainoastaan ilmoitti, että lisäksi talon ulkopuolella on esitetty puheesta poliisille tutkintapyyntö.

Mäenpää kuvasi tilannetta ja sen spontaanisuutta. Hänellä oli kiehahdanut, kun kuuli työhuoneessaan, miten salissa oli väitetty, että perussuomalaiset puhuvat vain jalkapannoista ja maahanmuutosta. Sanoinkin, että se oli näin väittäneen puolelta juuri sellaista tahallista väärinymmärtämistä, josta valintani jälkeen varoitin. Keskustelimme käytettävien termien kaksoismerkityksestä. Tavio puolusti edustajaa toteamalla, että heidän puolueensa ajaa muutosta ”kansanryhmää vastaan yllyttämis” -pykälään. En sanonut, mutta ajattelin, että tuo ei kyllä nyt auttanut edustajaa lainkaan. Meillä noudatetaan voimassa olevaa lakia.

Sanoin jälkepäin Paavolalle, joka lähettää keskustelusta muistion poliisille, että muistuttaa heitä siitä, että edustajaa ei aseteta syytteeseen ilman, että 5/6 eduskunnasta hyväksyy sen.

Olisi karhunpalvelus koko asialle, jos syytettä esitettäisiin ja PS äänestäisi sen vähemmistöllä nurin. Jos lain tulkinta näin politisoitaisiin eikä edustaja joutuisi vastuuseen, se antaisi lisätilaa venyttää tulkintaa salikeskusteluissa.

2.7.2019

EU-johtajat saivat nimityspaketin kasaan. Heti alkoi pulina, että väärin ratkaistu. Etenkin EU-parlamentissa ollaan kiukkuisia, kun sen yritys ottaa valta nimityksissä ns. kärkiehdokasmenettelyllä ei lentänyt. Suuri osa jäsenmaistahan ei ole koskaan sitoutunut kärkiehdokasidaan ehdottomasti. Siinä EU-tason ”puolueet” asettavat ehdokkaat. Puolueiden järjestäytymistapa ja sisäinen päätöksenteko on kirjavaa, eivätkä jäsenvaltiot olisi millään tavalla mukana niiden henkilöiden valinnassa, joista komission puheenjohtaja nimitettäisiin.

Komissiolle on perussopimuksella annettu paljon valtaa, joka muutoin kuuluisi jäsenvaltioille, että on perusteltua pitää paino johdon valinnassa jäsenvaltioilla, joiden esitykselle tarvitaan parlamentin hyväksyntä. Kummallista, että jäsenvaltioiden piiristä ei löydy puolustajaa menettelylle, vaan parlamentin annetaan johtaa mielipiteen muokkausta.

Olli Rehn ja Erkki Liikanen eivät nyt spekulaatioiden keskellä nousseet EKP:n pääjohtajan valinnassa. Christine Lagarde ei ole mikään keskuspankkiammattilainen, mutta tunnustettu osaaja talouspolitiikassa.

5.7.2019

Tulin eilen illalla mökiltä kotiin. Tänään tapasin Kiinan varapuhemies Zhang Chunxianin laajan seurueensa kera. Hän jätti vahvan vaikutelman ja osasi asiansa. Keskustelu oli hyvä ja vahvasti maidemme yhteistyötä. Tiesin, että hän toimi kuusi vuotta johtajana Xinjiangin alueella, ja siksi lisäksi virkamiesten valmistelemaan puheeseeni osuuden, jossa ilmaisin huolen alueen uiguuriväestöön kohdistetuista toimista. Kovennetut toimet ovat alkaneet hänen seuraajansa kaudella. Hän vastasi kritiikkiin laajasti ja avoimesti. Korosti kuinka muslimit saavat harjoittaa uskontoaan. Leireistä ja käännytystyöstä hän ei puhunut.

Sain kutsun Kiinaan ja sanoin tulevani. Kerroin, että rannikkoseudun sijasta tutustuisin mielelläni sisämaahan, ja kerroin aiemman toiveeni tutustua puolueen paikallisen yhdistyksen käytännön toimintaan.

Tapasin myös komission puheenjohtaja Jean-Claude Junckerin. En ole keskustellut hänen kanssaan kesän 2010 jälkeen, ja oli mukava nähdä pitkästä aikaa. Hänkin kuuluu kärkiehdokasmenettelyn hylkäämisen arvostelijoihin.

Juncker on nähnyt unionissa kaiken. Laskin, että hän on ministerinä, pääministerinä ja komissiosta käsin ehtinyt kokea

5.7.2019. EU:n komission puheenjohtaja ja pitkäaikainen työtoverini Jean-Claude Juncker vieraili asemassaan viimeisen kerran Suomessa. Juncker kirjoitti nimensä vieraskirjaan, kuten kaikki puhemiehen kansainväliset vieraat. (Markku Ojala / Compic / Eduskunta)

noin 70 puheenjohtajuutta 1980-luvun puolivälistä alkaen. Meille suomalaisille tämä hänen viimeisensä on tärkein.

Venäjä-suhteissa Juncker korosti Itä-Ukrainan ratkaisua. Krimin Venäjä on ottanut, ja sitä on vaikea saada takaisin. Turkin kehitys oikeusvaltion ja sananvapauden kannalta on surullista, etenkin kun se on jäsen ehdokas. Kehuin, kuinka Juncker on miltei ainoa, joka on saanut Trumpin tapaamisella jotain aikaan. Hänen vierailunsa USA:ssa oli Euroopan kannalta onnistunut, ja Juncker arveli, että ainakaan hänen kautellaan ei ole odotettavissa kielteisiä yllätyksiä. Hän vakuutti, että päättävän komission komissaarit pysyvät tehtävissään kautensa loppuun. Se hieman helpottaa Suomen puheenjohtajuudesta selviämistä. Budjettineuvotteluista hän laski, että Brexitin jälkeen

bkt-osuus olisi nostettava lähelle 1,4 prosenttia ja heitti selvän kiristysten: pitää leikata maatalouden ja aluepolitiikan menoja, ellei haluta nostaa maksuosuuksia. Tämä on ennenkin käytetty kiristysruuvi, jolla Suomea on yritetty saada kasvattamaan EU:n budjettia.

Juttelimme lyhyesti hänen aikeistaan. Ryhtyy kirjoittamaan ja luennoimaan, kun pesti päättyy. Kerrottavaa toden totta riittäisi.

7.7.2019

Palasin mökille eilen. Luin Outi Autin ja Marjo Laitalan tutkimuksen *Vihollinen saa kasvot. Neuvostovangit suomalaisilla maatiloilla*. Määräykset olivat sellaisia, että vankien kanssa ei saanut olla tekemisissä, heitä piti vahtia, heidän oli yövyttävä lukituissa tiloissa ja ruuan piti olla huonompaa. Maatiloilla vangit kuitenkin söivät perheen kanssa samassa pöydässä, yöpyivät vapaasti ja heihin luotettiin. Tarkastajien varalta oli rakennettu lukittuja koppeja, joita sitten näytettiin.

Talonpojilla on historiamme käännteissä ollut aina ”jalat maassa” -asenne ja tervettä omaa harkintaa. Niin myös tässä.

10.7.2019

Luin Andrus Ansipilta aikanaan saamani Jaan Krossin kirjan *Paikallaanlento*. Kertoo Ullo Paerandin (kuvitteellinen hahmo) elämästä Viron historian käännteissä. Ullo kertoo, että Viron ensimmäisen itsenäisyysvaiheen 80:stä ministerinä toimineesta venäläiset vangitsivat 76. Heistä ammuttiin 20. Leireillä kuoli 36. Kotiin palasi kolme invalidia. Tämä siis tapahtui Neuvostoliiton vallattua Viron.

Viron pääministerin kanslian seinällä ovat tuon itsenäisyysvaiheen pääministereiden jälkikäteen tehdyt muotokuvat. Juhan Parts kerran pyysi katsomaan kuolinvuosia. Heistä kaikilla kuolinvuodet osuvat vuosiin 1941–1945 paitsi Konstantin Pätsillä